

Гергелюк Т.О.,
студентка 4 курсу спеціальності 052 “Політологія”
Науковий керівник: Загурська-Антонюк В.Ф.,
доц., д.н.д.у.
Державний університет «Житомирська політехніка»
м. Житомир

ГІБРИДНА ВІЙНА: СУТНІСТЬ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ПОНЯТТЯ

Гібридна війна є однією з ключових форм сучасних конфліктів, які відображають зміну підходів до ведення військових та політичних дій у ХХІ столітті. Цей феномен поєднує класичні методи з неконвенційними, зокрема інформаційними, кібернетичними, економічними та психологічними інструментами, що створює нові виклики для державної безпеки, міжнародного права та глобального порядку.

Сучасне людство стикається з викликами нового типу конфліктів, які дедалі частіше описують через терміни «гібридна війна», а також асиметрична, неконвенційна, нелінійна, «сіра» війна, війна нового покоління або четвертого й п'ятого поколінь. Такі конфлікти стирають межі між станом війни і миру, використовуючи інструменти, які традиційно не вважаються складовою воєнних дій.

Через відсутність єдиного трактування поняття «гібридна війна» та різноманітність термінів, які відображають труднощі аналітиків у класифікації складних сучасних збройних конфліктів, стає важливим визначення його змісту і меж. Це дозволяє окреслити рамки сприйняття державами гібридних загроз, визначити стратегії реагування на них і з'ясувати роль різних державних структур у протидії таким викликам. Тому вирішення цієї проблеми є актуальним не лише з теоретичної, але й з практичної точки зору. [1,с.176]

Щоб сформулювати поняття, необхідно визначити його дві основні логічні характеристики: зміст, який представляє собою сукупність ключових ознак, та обсяг, що охоплює множину об'єктів, які відповідають цим ознакам. Водночас слід зазначити, що поняття «гібридна війна» відсутнє в офіційних міжнародно-правових документах, а сам термін поки не отримав чіткого і загальновизнаного визначення [2,с.304].

Хоча концепція «гібридної війни» (hybrid warfare) не є офіційно закріпленою, термін «гібридні загрози» (Hybrid Threats) вже інтегровано в офіційні стратегії та документи з безпеки ряду держав. Як відзначають Р. Аркос і Х. Сміт у своїй статті «Цифровий зв'язок і гібридні загрози», ЄС і НАТО вже запровадили низку серйозних заходів для боротьби з діяльністю, що асоціюється з гібридними загрозами.

На початку XXI століття термін «гібридна війна» почав використовуватися в документах США і Великої Британії, пов'язаних із питаннями безпеки. За словами А. Аббасі, підходи, які характеризуються як гібридна війна, війна четвертого чи п'ятого покоління, нетрадиційна, асиметрична або кібервійна, набувають дедалі більшої популярності.

Війна характеризується як організована збройна боротьба, що може відбуватися між державами, соціальними класами чи іншими групами. Це конфлікт, який розв'язується за допомогою зброї як на міжнародному рівні, так і всередині окремої країни. Війна охоплює період збройного протистояння або проведення активних військових дій, які можуть здійснюватися на суші, морі або в повітрі [3].

Термін Hybrid означає поєднання різнорідних елементів у єдиному фізичному об'єкті, явищі чи дії. Як відзначають К. Пінненіємі та М. Йокела, у сучасній західній мові префікс «гібридний» має різноманітні значення, найчастіше використовувани для опису зростаючої непередбачуваності та різноманітності загроз для національної безпеки.

Warfare, утворений від слова *war* (війна, стан або ситуація воєнного конфлікту), означає «сукупність засобів і методів ведення війни». Таким чином, термін *hybrid warfare* дослівно перекладається як «гібридні способи ведення війни».

За словами Ф. Хоффмана, колишнього офіцера морської піхоти та наукового співробітника Міністерства оборони США, у статті «Гібридна війна та її виклики», сучасний світ стикається із ситуацією, коли традиційні категорії конфліктів розмиваються. Те, що раніше можна було чітко розділити на тероризм, класичну війну, кримінал чи партизанські дії, нині змішується у складну комбінацію, яку називають «гібридною війною». У таких конфліктах противники застосовують різні, часто унікальні поєднання гібридних загроз і

тактик, спрямованих на вразливі місця держав. Гібридна війна охоплює значно більше, ніж просто зіткнення між державами або збройними угрупованнями — це багатогранне використання різних форм конфлікту. [4]

Гібридна війна виходить далеко за межі простого використання різноманітних засобів і форм воєнного конфлікту. У своїй монографії «Повітряна міць для гібридної війни» М. Айшервуд підкреслює, що цей тип війни стирає межі між традиційною конвенційною війною та типовими нерегулярними діями. Особливу увагу автор звертає на здатність «гібридного противника» зливатися з цивільним населенням і вести діяльність з прихованих позицій у глобальному телекомунікаційному просторі, використовуючи так звані «електронні схованки» [5].

Дж. Уізер зазначає, що сучасні гібридні війни характеризуються поєднанням конвенційних і нерегулярних методів ведення бойових дій. Наприклад, під час війни з Грузією у 2008 році Росія застосовувала комбінацію регулярних збройних сил, південноосетинських і абхазьких міліцій, а також підрозділів спеціального призначення, які діяли під виглядом «місцевої оборони» [4].

Українські науковці також звертають увагу на подібні явища, які простежуються в історії України. Так, М. Тараненко у своєму дослідженні демонструє використання політичних маневрів більшовицьким керівництвом для створення радянських республік на початку ХХ століття. Автор також проводить паралелі між минулими та сучасними проявами гібридної війни. Наприклад, у 1939 році Радянський Союз намагався підірвати суверенітет Фінляндії, створивши в Москві так званий «тимчасовий народний уряд», щоб легітимізувати включення Фінляндії до складу СРСР. При цьому нарком закордонних справ Молотов заперечував сам факт війни, стверджуючи, що СРСР лише «допомагає» уряду Фінляндської демократичної республіки [6].

Ці історичні події дозволяють провести аналогію з діями РФ в Україні, зокрема щодо створення квазіреспублік «ЛНР» і «ДНР», що демонструє використання подібних гібридних методів у сучасному контексті.

Отже, аналіз різноманітних визначень поняття «гібридна війна» дозволяє виділити основну родову ознаку цього явища та визначити його видові характеристики. Це, зокрема, матеріальні та інформаційні складові, які

допомагають уникнути двох поширених помилок: надто широкого визначення, що ускладнює практичне використання терміну політиками, і надто вузького тлумачення, що може призвести до недооцінки політиками важливості нетрадиційних технологій, які супротивник застосовує разом із військовою силою. Такий підхід дозволяє краще розуміти специфіку цього явища.

Родовою ознакою поняття «гібридна війна», як і будь-якої форми збройного конфлікту, є використання організованого насильства чи загрози його застосування для досягнення фізичних або психологічних переваг над противником. До специфічних видових ознак належать: застосування особливих методів і форм, що спрямовані на досягнення цілей; розмивання меж між станами війни та миру; залучення учасників і засобів, які традиційно не є частиною військових дій.

Список використаних джерел:

1. Воєнні аспекти протидії «гібридній» агресії: досвід України : монографія / за заг. ред. А. М. Сиротенка. Київ : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2020. 176 с.
2. Магда Є. Гібридна війна: вижити і перемогти. Харків: Віват, 2015. 304 с
3. Магда Є. Гібридна війна: сутність та структура феномену. *International relations, part «Political sciences»*. 2014. №4. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2489/2220
4. Почепцов Г. Гібридна війна: інформаційна складова. *Media Sapiens*. 2015. URL: http://osvita.mediasapiens.ua/trends/1411978127/gibridna_viyna_informatsiyna_skladova/
5. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / Безсмертний Р. П. та ін. ; за ред. В. П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2017. 496 с.
6. Тараненко М. Гібридна війна в Україні: історія та сучасність. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2016. Вип. 3/4 (31/32). С. 190–200. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/25058/1/VPSP201634_190-200.pdf